Oulu-lehti 25.10.1979

Panu

Tervaa lautoilla Oulujokea alas

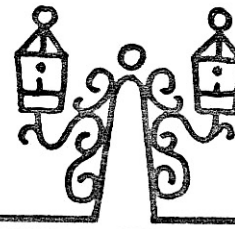

Jos lukija muistaa edellisen Panun, arvannee, että kyllä se nyt luki sitä Entinen Oulujoki-kirjaa. Oikein arvattu. Joskushan on aika viisastua!

Lauttoja näytetään lasketun ikimuistoisista ajoista alas Oulujokea, Vaalasta Niskakoskeen ja koski koskelta, suvanto suvannolta. Ja vaikka monet tukkilautat täällä Oulussa pysähtyivät koskenniskaan, niin kyllä niitä laskettiin Merikoskestakin. Sopii katsoa mainittua kirjaa, sivulla 232 oikein kuva lautasta Merikoskessa.

Tästä mainiosta historiasta vastaa lehtori E. V. I. Karjalainen, joka kuoli jo 1954 ehtimättä nähdä Oulujoki Osakeyhtiön tilaamaa ja julkaisemaa teosta painettuna. Muistan hyvin hiljaisen, mutta asiaansa innostuneen Karjalaisen ja monet hänen esim. Kaltioon kirjoittamansa mainiot osatutkimukset Oulun kaupasta ja merenkulusta. Hänen varhainen poismenonsa oli suuri tappio pohjoispohjalaiselle historiantutkimukselle.

— Oulujoki — kirjan varhaishistoriaa ja kalastusta koskevat luvut kirjoitti silloinen Oulun Pohjois-Pohjanmaan museon museonhoitaja, maisteri Esko Sarasmo.

Karjalainen oli lukenut arkistot, kirjat ja OWS:t ja myös esim. H. W. Claudelinin monet mainiot jutut Kalevista, mutta myös itse haastatellut vanhoja koskenlaskijoita, lauttureita ja muita jokivarren asukkaita. Hän tietää kertoa, minkälainen oli se veslalautta,joka kesti pahim pienkin koskien koitokset. Jos voi pitää mestariteoksena aitoa kainuulaista tervavenettä, koskivenettä, niin tekniikan ihme oli kyllä veslalauttakin.

Lautanlaskua niin li- kuin Oulujoessa rajoitti ja rajasi lohen pyynti lohipatoineen. Lohipatojen rakentamisesta johtuen oli säädetty, että lautat piti laskea keväällä, ja kesäkuun 15:s oli yleensä viimeinen takaraja.

Tämän pakinsasarjani kannalta kaikkein mielenkiintoisin havainto oli kuitenkin maininta tervatynnyreiden kuljettamisesta lautalla alas Oulujokea Niskakoskesta Merikosken alle. Esimerkiksi kesällä 1883 "Nelemanni" eli kauppahuone J. W. Snellman G:son, jolla mm. Vaalassa oli vakinainen tervan vastaanottopaikka, vei Ouluun tervaa 111 venelastia eli 2289 tynnyriä ja tukkilauttojen päällä 2135 tynnyriä.

Voin siis vielä kerran palata lähtökohtaani eli Lars G.von Bonsdorffin Bergbom-kirjaan En köpman och hans värld ja todeta, että jos kerran 1800-luvun lopulla tuotiin tervaa lautoilla, niin, totta kai sitä 1819 voitiin tuoda Gustaf Bergbomille. Nämä B:n lautat tulivat kuitenkin keskikesällä, niin että tuntuu siltä kuin Merikoskessa siinä vaiheessa ei olisi ollut poikkipatoa, lohipatoa — vielä tai enää!

Tässä on puhuttu tervasta ja tukeista, mutta paljon muutakin sieltä ylimaista on rahdattu ja soudettu, rautaa Suomussalmelta saakka, voita, propseja, paperipuita, lankkuja, laukkukauppiaita ja sysiä, myös paljaaltaan lautan päällä, kerrankin 130 tynnyrin verran. Ja kun Åströmin nahkatehdas oli perustettu 1863, alettiin rahdata parkkia, jonka keräämisellä vaimoväki ja lapset saattoivat päästä kohtuullisille päiväpalkoille, sanoo historioitsija. Laukkukauppiaitten lisäksi kulki terva- ja muiden rahtiveneiden ja myös lauttojen kyydissä jo ja kai nimenomaan juuri muinaisina aikoina muitakin matkustavaisia, kuten yleisesti tiedetään ainakin jo Teuvo Pakkalan klassillisen Oulua soutamassa ilmestymisestä lähtien.